

Ľudská osoba a jej dôstojnosť, určenie a povolanie.
Centrálny charakter ľudskej osoby v živote spoločnosti v kontexte poslania kresťanov
vydávať svedectvo pravde.

René Balák

V celých ľudských dejinách sa človek zaoberal sám sebou hľadajúc odpovede na otázku súvisiacu s jeho existenciou. Teologickomorálna reflexia nad pojmom „človek“ v kontexte prepojenia s termínom „osoba“ je predovšetkým poukázaním na odlišnosť človeka od ostatných stvorených bytí a na jeho dôstojnosť a povolanie. Biblická koncepcia osoby človeka je posolstvom Stvoriteľa, ktoré je sprostredkované ľuďom dobrej vôle prostredníctvom biblického zjavenia. Zjavená biblická pravda o človeku je východiskom pre dnešné teologickomorálne chápanie pojmu ľudská osoba, ktorá má byť centrom a normou života spoločnosti v perspektíve tretieho tisícročia. Táto pravda obsiahnutá v posolstve Ježiša Krista vyslobodzuje človeka¹ z neistoty a tápania, pričom dáva človeku dnešnej doby jasný morálny imperatív ako usporiadať spoločnosť a interpersonálne vzťahy v nej.

1. Biblický pojem ľudskej osoby v morálnej teológii

Vo permanentnom úsilí cirkvi pri hľadaní pravdivej odpovede na otázky spojené s človekom vydáva pápež jasné a určujúce stanovisko pre morálnu teológiu, keď tvrdí, že „cirkev čerpá zmysel pre človeka z Božieho zjavenia“², kde poznanie celého človeka v duchu pravdy je podmienené poznaním Boha³. Teda osobného Boha, ktorý je Stvoriteľom človeka. V reflexii nad človekom ako osobou, ktorá má byť centrom života spoločnosti je nevyhnutné prezentovať základnú koncepciu človeka v teologickomorálnom biblickom kontexte pravdy, „ktorú je človek povolaný hľadať s úprimným srdcom“⁴. Totiž človek ostáva sám sebe nepochopiteľnou bytosťou a vlastnými silami dospeje k poznaniu o sebe samom, ktoré je samo osebe nedostatočné z logických dôvodov.

Človek ako jediný tvor na tejto planéte si je schopný uvedomiť vlastnú existenciu. Avšak pri skúmaní svojho vlastného pôvodu, zmyslu a cieľa života si človek nie je schopný dať finálnu a vyčerpávajúcu odpoveď. Až Boh, ktorý vstúpil do života človeka mu skrze

¹ Por. Jn 8,32.

² CA 55.

³ Por. tamtiež.

⁴ VS 62.

svojho Syna zjavil pravdu o človeku. Aj napriek biblickému zjaveniu a posolstvu Ježiša Krista je človek po Bohu naďalej najväčším tajomstvom, hoci príchodom Krista - nového človeka⁵ sa tajomstvo človeka vyjasnilo v tajomstve vteleného Slova. Kristus, ktorý je obrazom neviditeľného Boha⁶ osvetľuje dnešnému človeku zmysel a cieľ jeho existencie obnovením božieho obrazu v človekovi. Z toho vyplýva pre dnešného človeka morálna povinnosť rešpektovania tejto pravdy. Biblické zjavenie alebo vtelené Božie Slovo je pravým svetlom osvetľujúcim človeka, ktorý je povolaný hľadať pravdu, poznanú pravdu prijať a podľa nej potom usporiadať svoj život.

V súvislosti s problematikou vzťahu spoločnosti a človeka je potrebné zdôrazniť, že osoba je vrcholným javom a ľudským bytím. Vyjadrovanie sa o človeku ako o indivíduu druhu *homo sapiens* je nedostačujúce vzhľadom na teologicko-morálnu problematiku vzťahu osoba – spoločnosť. Termín osoba sa používa, aby sa naznačilo, že v duchu biblickej koncepcie človek nedovoľuje seba samého redukovat' iba do toho, čo obsahuje termín „jedinec druhu“, ale má v sebe čosi viac, akúsi špeciálnu plnosť a dokonalosť bytia, pre zvýraznenie ktorého je potrebné použiť termín „osoba“⁷. Pápež, používajúc termín alebo výraz „osoba“, tým predstavuje všetkým ľuďom ešte viac nevysloviteľné tajomstvo, než obyčajne užívaný termín „indivídium“⁸. Osoba človeka je veľmi bohatou skutočnosťou podrobenou zo strany morálnej teológie výskumu⁹, ktorého ovocím je, že človek je schopný poznať a milovať svojho Stvoriteľa, na ktorého obraz bol stvorený¹⁰. Osoba je tým, čo je najdokonalejšie v prírode, je rozumným indivíduom, bytím slobodným, samostatným a odlišným od všetkých iných bytí.

V teologicko-morálnom kontexte je osoba samostatným podnetom morálneho konania a existencie, ktorý je charakteristický svojou rozumnosťou a slobodou. Práve stvorenie na obraz

⁵ Por. GS 22.

⁶ Por. Kol 1, 15.

⁷ Por. K. Wojtyła. *Miłość i odpowiedzialność*. Lublin 1986 s. 24 – 26.

⁸ Por. K. Wojtyła. *Osoba i czyn w aspekcie świadomości*. In: *Pastori et magistro*. Lublin 1966 s. 304.

⁹ Opierajúc sa o výsledky výskumu u Tomáša Akvinského je vhodné stručne načrtnúť jeho chápanie termínu „osoba“. Tomáš Aquinský používajúci termín „osoba“ v Traktáte o Najsvätejšej Trojici, predstavuje danú problematiku týmto spôsobom: všetko to, čo je pravdivou dokonalosťou vo stvorenom svete, sa musí nachádzať v najvyššom stupni v Bohu, tak i osoba, ktorá je korunou diela stvorenia, musí byť realizovaná v Bohu, a to v neporovnateľne dokonalejšom stupni. Vo svojich teologických špekuláciach na tému Najsvätejšej Trojice Tomáš viackrát analyzuje definíciu osoby od Boethiusa, ktorej podstatou je, že „osoba môže byť jedine individuálnou rozumnou substanciou“- „*rationalis naturae individua*“. Napriek týmto analýzám Tomáš prezentuje vlastné chápanie (opisy) termínu „osoba“. Osoba podľa Tomáša je tým, čo je najdokonalejšie v prírode, je rozumným indivíduom, bytím slobodným, samostatným a odlišným od iných bytí. Osoba je samostatným podnetom konania a existencie, charakteristickým svojou rozumnosťou a slobodou. V štúdiách o človeku sa u Tomáša objavuje koncepcia hylemorfizmu, predstavujúca zloženie z matérie a formy. Pomocou nej Tomáš analyzuje tzv. *compositum humanum* avšak tu rozpracováva problematiku ľudskej duše – *anima rationalis*. Z nasledujúcej časti bude zrejmé, že tento koncept je pre K. Wojtylu nedostačujúci.

¹⁰ Por. Gn 1, 27.

boží a ľudská duša, ktorá je prameňom ľudskej transcendentnosti, odlišujú osobu človeka od všetkého ostatného stvorenstva. V teologickomorálnom chápaní najmä vďaka aktu stvorenia a transcendentnej duši prislúcha človekovi titul osoby, čiže jednoduché odlišenie osoby stojace na špeciálnosti a osobnosti človeka nedoceňovalo úplne podmetovosť a samorealizáciu osoby človeka¹¹. Transcendentnosť osoby človeka vyplývajúca z aktu stvorenia na obraz boží je svedectvom schopnosti človeka spoznať Boha ako aj slobodne milovať svojho Stvoriteľa. Týmto sa prezentuje podstata personalistického biblického nazerania pápeža na osobu. Toto nazeranie označuje predovšetkým morálne zdokonaľovanie individuálnej ľudskej osoby i zdokonaľovanie života v spoločnosti takým spôsobom, aby čoraz lepšie a plnšie zodpovedalo človekovi vo všetkých dimenziách jeho života. Teda biblický personalizmus vyplýva z faktu, že celá realita zostáva nakoniec pod znakom osoby. Osoba človeka je korunovaním reality a najvyšším stupňom interpretácie, čiže v stvorenom svete je najvyššiu dokonalosť určuje osoba človeka, ktorá je *perfectissimum ens*.

Na základe tohoto tvrdenia je možné usudzovať o spätnej väzbe. Postupné dynamické vnikanie do tajomstva ľudskej osoby dovoľuje osobe človeka lepšie poznanie Osoby Boha a vnikanie do tajomstva Božskej Osoby, pričom poskytuje určitý obsah o ľudskej osobe. Ľudská osoba dosahuje najvyššiu perspektívu vo svetle Osoby Boha čo súčasne poukazuje na jej dôstojnosť a na jej určenie. Boh v slovách „Ja som, ktorý som!“¹² vymedzuje seba samého ako plnosť Osobného Bytia. Je to primárne zjavenie osoby v dejinách spásy. Podobenstvo človeka k Bohu sa opiera nie iba na rozumnosti, slobode alebo uskutočňovania panovania nad svetom¹³, ale na princípe bytia osobou. Toto podobenstvo človeka k Bohu vychádza z dôvodu relácie - vzťahu, ktorý zjednocuje osoby.

2. Dôstojnosť ľudskej osoby a jej určenie v kontexte interpersonálneho dialogického vzťahu

¹¹ Nasmerovanie na individualizmus, kde ľudská osoba stála na odlišnosti, akejsi špeciálnosti a osobnosti nedocenenie podmetu a samorealizácie, sa javilo nedostačujúce pre K. Wojtylu, čiže pre súčasného pápeža Jána Pavla II. Na základe stredovekej formulácie o človeku „*Quis est?*“ - „Kým je?“ (osoba, osobná substancia), čo označuje znamená neopakovateľnosť, nekomunikovateľnosť, alebo „*Quo est?*“ - „Čím je?“ (rozumná a slobodná prirodzenosť), Wojtyla prichádza k chápaniu osoby ako „osobného suppositum“- človek, individuum. *Sub – ponere* ako čosi čo je položené *pod*. Tak vlastne „*pod*“ všetkým konaním, alebo „*pod*“ všetkým, čo sa v ňom deje je človek. „*Suppositum*“ poukazuje na samo bytie podmetom. Ten podmet je v základoch každej dynamickej štruktúry, každého mravného konania a diania alebo podmetovosti. Por. K. Wojtyła. *Osoba: podmiot i wspólnota*. In: *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*. Lublin 1994 s. 375-391.

¹² Por. Ex 3, 14.

¹³ Por. Eccli 17, 3-10 (Sir 17, 3-10).

Človek je podobný Bohu nie iba z dôvodu svojej duchovnej prirodzenosti, existujúc ako osoba, ale aj z dôvodu skutočného a pravdivého uzchopenia k spoločenstvu z inými osobami. Osoba je istou reláciou, v ktorej spočíva podstata eleziálnosti¹⁴. V Kristovi sa nachádza plný obraz človeka a to človeka každej historickej epochy. Toto biblické zjavenie obsahuje všetko, čo je pre človeka fundamentálne a podstatné, a teda aj naznačené smery mravného konania v živote, čiže povolanie človeka. Podstatou povolania kresťanov je ponuka Krista k nasledovaniu a teda všetko ostatné sa má opierať o Evanjelium. „A každý, kto nasleduje Krista, dokonalého človeka, sám sa väčšmi stáva človekom“¹⁵. Z toho vyplýva, že „nijaký ľudský zákon nie je schopný tak dobre zaistiť osobnú dôstojnosť a slobodu človeka ako Cirkvi zverené Kristovo evanjelium“¹⁶.

Povolanie človeka nespočíva iba na bytí vo svete, alebo na bytí v sebe, ale na bytí v odovzdaní sa, bytí vo vzťahu ku „Komusi“, kto je nad svetom, kto reprezentuje sebou samým plné Osobné Bytie, čím sa realizuje transcendentný fundament povolania. Nerešpektovanie tejto skutočnosti znamená, že celý život človeka stráca zmysel¹⁷. Transcendencia je v prípade ľudskej osoby faktom a zároveň úlohou v morálnej i ontickej rovine. Človek prerastá seba samého k Bohu i s tým vychádza z hraníc, aké mu naznačujú stvorenia, z hraníc priestoru a času, z hraníc náhody a zmeny. Teda osoba človeka vo svojej podstatnej štruktúre zahŕňa i duchovnú dimenziu, pričom duchovná i materiálna dimenzia v nej utvárajú osobnú syntézu¹⁸, ktorá je východiskom pre vzťahy ľudskej osoby nadviazané v spoločnosti.

Dôstojnosť osoby človeka stojí na obraze Božom, ktorý naznačuje existenciu človeka ako autonómnej osoby (človek je pánom seba samého a vedome rozhoduje o sebe). Dôstojnosť osoby je určená duchovnotelesnou jednotou človeka (človek je dušou a telom zároveň). Je aj špeciálnym zblížením Stvoriteľa a stvorenia (obraz Boží v človeku). Schopnosť počúvať Boha a odpovedať Mu, je praktickým vyjadrením osobnej dôstojnosti človeka. Človek je obdarovaný schopnosťou realizácie svojej individuálnej bytosti cez možnosť rôzneho výberu (vyberajúc hodnoty). Týmto (zodpovedným) výberom sa potvrdzuje jedinečnosť ľudskej

¹⁴ Konečným princípom ekleziálnosti je skutočnosť Trojosobného Boha: táto *Unio Personarum*, ktorá zahrnuje ľudskosť i svet. Osoba človeka sa najplnšie stáva osobou vďaka skutočnému vzťahu k tejto Trojosobnosti. Naplnenie osoby človeka teda vyrastá zo samého trinitárneho Tajomstva. Ľudskú cestu k Božskému *Unio Personarum* otvára skutočnosť Osoby Ježiša Krista. Ľudská osoba je reláciou ku Kristovi a Kristus vo svojom pozemskom bytí je koreláciou k človekovi. Tento vzájomný vzťah pritom smeruje k biblickej ideii Zmluvy.

¹⁵ GS 41.

¹⁶ Tamtiež.

¹⁷ Por. 1 Kor 15, 19.30.32.

¹⁸ Por. GS 14.

osoby v diele stvorenia, pretože človek je jediný, kto hľadá posledný zmysel svojej existencie a sveta. K tomuto hľadaniu bol človek obdarovaný schopnosťou slobodne sa rozhodovať, čiže je podmetom svojich skutkov – je slobodným bytím.

Táto sloboda (v zodpovednosti) človeka je najušľachtilejším privilegiom ľudskej osoby, ktorá v každej slobodnej voľbe vyjadruje seba samu. Čiže slobodné mravné konanie ľudskej osoby je inšpirované svedomím človeka. Osobná sloboda človeka je takto schopnosťou zakotvenou vo vôli a svedomí človeka, pričom takto obdarovaný človek je povolaný k tomu, aby hľadal pravdu a slobodne prilipol k tomu, čo je dobré. Takto sa sloboda človeka stáva darom od Boha, ktorý má umožniť ľudskej osobe nasmerovať sa slobodne k Bohu skrze naturálnu túžbu po Stvoriteľovi¹⁹. Rozumnosť a sloboda sú jedným zo znakov dôstojnosti osoby človeka a prostredníctvom slobody sa človek vo vzťahu k Bohu vyslovuje za alebo proti. Podobnosť k Bohu je trvalá – nestratiteľná – prináleží do podstaty ľudskej prirodzenosti, pričom účinkom hriechu sa tento obraz znehodnocuje, ale neničí. Sloboda ľudskej osoby sa skrze odpoveď viery stáva morálnou šancou pre človeka, ktorému znemožní realizáciu slobody k Najvyššiemu Dobru len zle pochopená a zle využitá sloboda bez zodpovednosti.

Spoluúčasť na živote Boha je teda fundamentom života osoby človeka, ktorý je privilegovaným miestom v stvorení. Vzťah k Bohu je maximálne bytostný a podstatný v živote človeka. Totiž človek sa nemôže odtrhnúť od Boha bez toho, že by nezaprel seba samého. Iba odpoveďou lásky na Lásku človek realizuje seba a svoju osobu²⁰. A zároveň sú všetci ľudia vzhľadom na svoju dôstojnosť, ako osoby obdarené rozumom a slobodnou vôľou, zo svojej ľudskej prirodzenosti pobádaní a morálne viazaní prostredníctvom mravného zákona hľadať pravdu²¹. Teda aj pravdu o človeku, ktorú sú povinní afirmovať a podľa nej usporiadať celý svoj život. Pravdu, ktorá ľudskej osobe umožní pochopiť darovanú slobodu, ako „slobodu k čomusi“ a nie ako „slobodu od niečoho“.

Tajomstvo ľudskej osoby – kresťana spočíva v náuke o trojitom poslaní Krista – Proroka, Kňaza a Kráľa. A tak existencia ľudskej osoby nachádza svoje naplnenie v troch funkciách Krista, ktoré majú rovnako vzťahový charakter. V prorockej funkcii kresťan slúži predovšetkým Božiemu Slovu dynamickým objavovaním Boha a zároveň otvára oči svojim bližným a nesmerováva ich na Neho. Stráži slová o Bohu vo svojom srdci a oživuje ich. V kňazskej funkcii človek- kresťan oddáva spolu s Kristom Bohu Otcovi seba i svet, a takisto

¹⁹ Por. A. Kokoszka. *Teologia moralna fundamentalna*. Tarnów 1994 s.30-33.

²⁰ Por. GS 24.

²¹ Por. DH 2.

pretvára skutočnosť na chválu Boha. V kráľovskej funkcii človek rozvíja slobodu, svedomie, dokonalosť, sebaovládanie, seba výchovu, vládu nad matériou a svetom.

Naplnením týchto vzťahov je Cirkev, ktorá pozostáva akoby z troch vrstiev. Prvou z nich je spoločnosť Cirkvi, ktorá vlastní (má) podmetovosť istého druhu – ako istú „druhotnú osobnosť“, v širšom zmysle slova (podmetom konania je vždy človek-osoba, taktiež keď sa realizuje spolu s inými). Nasledujúcou je spoločenstvo, čiže bytie zároveň, alebo „autorealizácia Cirkvi“, teda existencia naraz v jednote. Poslednou je vedomé a osobitným spôsobom aktualizovanie života v spoločnosti i v spoločenstve. Cirkev sa štrukturálne a existenciálne spája, skrze to, čo je čímsi viac než spoločenstvo – menovite *koinonia-communio*. Z tohoto dôvodu kulminačným bodom spoločenského života je *communio personarum*. Pre plnšie pochopenie pojmu *communio personarum* je nevyhnutné sa odvolať na biblickú koncepciu osoby, z ktorej vychádza morálna teológia a to v kontexte vzťahovosti ľudskej osoby. Z tejto koncepcie vyplýva dôstojnosť, určenie i povolanie osoby človeka stvoreného na obraz Boží a povolaného k dialógu formou Zmluvy. Akt stvorenia, vykúpenia a spasenia dáva najvyššiu dôstojnosť každému človekovi, pričom akt stvorenia stavia človeka do trojitej relácie: k Bohu, ako k Stvoriteľovi, ku svetu a k iným ľuďom.

Relácia k Bohu predstavuje fundament ľudskej existencie, ktorá sa uskutočňuje skrze rozpoznanie a realizáciu svojho povolania. Osoba dosahuje dospelosť (zrelosť) ak dokáže rozpoznať pravdivé od falošného a utvoriť si úsudok o objektívnej realite vecí²². Stvorenie na obraz Boží je znakom, že človek je vrcholom a centrom stvorenia, pričom bol Bohom obdarovaný jeho vlastným dychom. Človek bol a neustále je vyzvaný k prijatiu daru Božej Lásky ako aj k slobodnej odpovedi na tento dar cestou pripodobnenia sa k Tomu, na Koho obraz bol stvorený.

Človek v relácii k svetu participuje na započatom diele stvorenia, čiže je korunou a vrcholom diela stvorenia, kde Boh zveril (daroval) celé svoje stvoriteľské dielo (svet) človekovi²³, ktorý má v duchu Božieho plánu učiniť svet poddaným sebe rešpektujúc aspekt zodpovednosti a nezaslúženosti darov prijatých od Boha. Čiže človek má spolupracovať so Stvoriteľom a riadiť svet v spravodlivosti a svätosti, uznávajúc existujúci model vo svete daný od Boha. Človek ako osoba je povolaný pretvárať svet (i spoločnosť) a sám tým dozrievať v plnosť človečenstva cestou rozvíjania diela Stvoriteľa. Ľudská osoba má byť spolutvorcom na diele stvorenia s Bohom, a nie konkurentom alebo súperom Boha a v tom prameni neustály pocit ako aj postoj zodpovednosti za svet, ktorý umožní ľudskej osobe rozvíjať dielo

²² Por. FR 25.

²³ Por. Gn 1. 26-29.

Stvoriteľ a zároveň realizovať povolanie človeka²⁴. Pretvárať svet prírody na svet kultúry je úlohou a vlatnosťou ľudskej osoby²⁵ a naplnením povolania vo vzťahu osoby k svetu (i k spoločnosti).

2.1. Ľudská osoba vo vzťahu k blížnemu

Keďže osoba nie je izolovaný jedinec a nikdy nejde len o samotného jedinca je potrebné brať do úvahy, že osoba je vždy akési pradiivo vzťahov²⁶, v ktorých môže spočívať dobro osoby človeka. Práve vo vzťahu k svojmu blížnemu je ľudská osoba povolaná k životu v spoločnosti, čo je poukázaním na spoločenský charakter ľudskej prirodzenosti. Neustále premieňajúca sa ľudská spoločnosť nie iba prostredím, v ktorom človek žije, ale je chápaná ako plnosť účasti na dialógu lásky s Bohom v kontexte histórie spásy. Ľudská osoba existujúca v spoločnosti, má aktívnu a obetavú prirodzenosť, čiže má potrebu dávania a obetovania seba (a teda lásky) - milovania- je to hlavný obsah ľudského života a rozhoduje o plnom osobnom rozvoji. Spoločenský charakter ľudskej prirodzenosti vyplýva z stvorenia na obraz Boží, ktorý je vo svojej podstate trinitárny. Tento rozmer ľudskej osoby je biblickým vyjadrením jej dialogickej štruktúry a jej otvorenosti na iné osoby vstupujúce do života človeka.

²⁴ Toto rozvíjanie je súčasne rozvojom osoby i osobnosti človeka, kde predmetom ľudského konania je príroda i stvorená prirodzenosť. Avšak následne je potrebné poukázať na nedostatočnosť koncentrácie výlučne na materiálny stvorený svet prírody, ktorý človek dostal ako dar.

²⁵ Por. GS 53.

²⁶ Por. H. Weber. *Všeobecná morálna teológia*. Praha 1998 s. 158.

V duchu biblického posolstva o človeku v kontexte stvorenia je nevyhnutné poukázať na dialogický rozmer existencie ľudskej osoby, ktorá bola povolaná najprv k dialógu a spoločenstvu s Bohom a až v kontexte tohoto nadprirodzeného dialógu možno hovoriť o dialógu ľudskej osoby s druhým človekom²⁷. Tento interpersonálny dialóg nemôže byť chápaný ako strata vlastnej podmetovosti ľudskej osoby, ale práve naopak ako realizácia neopakovateľnej a neredukovateľnej skutočnosti, ktorou je ľudská osoba. Možno konštatovať, že tento dialogický rozmer ľudskej osoby je jej skutočným dobrom, ktoré je ľudská osoba povolaná realizovať v spoločnosti cestou pravdy a slobody. Je to fundamentálna otvorenosť ľudskej osoby na Boha i na druhého človeka, v ktorej sa prostredníctvom mravného konania realizujú vlastné dejiny duše konkrétneho človeka, ktorý má byť v centre pozornosti celej ľudskej spoločnosti. Práve skrze interpersonálne kontakty a komunikáciu ľudskej osoby sa realizujú rozličné potreby osoby v jej duchovnej i telesnej dimenzii.

2.2. Ľudská osoba – centrum života v spoločnosti

Viacnásobné odvolanie sa na biblický opis stvorenia hovoriaci o tom, že Boh nestvoril človeka samotného²⁸ jasne ukazuje, že človekovi od jeho počiatku nestačí svet prírody, nad ktorým vládne a z ktorého čerpá, ale že človek potrebuje iných ľudí²⁹ k tomu, aby sa realizoval. Teda ľudská osoba v biblickom kontexte, ktorá má byť centrom života spoločnosti, je vo svojej podstate spoločenským tvorom a bez slobodnej realizácie interpersonálnych vzťahov s inými osobami nemôže žiť ani sa rozvíjať. V zložitej sieti medziľudských vzťahov sa má (i prostredníctvom kresťanov) dbať na primát osoby človeka vo vzťahu k spoločnosti, ktorý je fundamentálnym kritériom hodnotenia spoločnosti³⁰. Teda žiadny kolektív nemá prednosť pred ľudskou osobou, ktorá má neoceniteľnú hodnotu a teda je potrebné prihliadať na jej dobro, lebo ak nie je realizované dobro ľudskej osoby tak sa nemôže pravdivo realizovať dobro kolektívu. Totiž vznešenosť ľudskej osoby je smerodajná pre usporiadanie interpersonálnych vzťahov v spoločnosti, pričom jasne ukazuje na centrálny charakter ľudskej osoby v spoločnosti. Jednotlivé vzájomné vzťahy, povinnosti a práva medzi osobou a

²⁷ Por. J. Nagórny. *Posłannictwo chrześcijan w świecie*. Lublin 1997 s. 113.

²⁸ Por. GS 12. Biblické zjavenie jasne prezentuje pravdu stvorenia človeka ako muža a ženy, ktorú je potrebné chápať i v širšej perspektíve vzťahov ľudskej osoby voči iným osobám. Už tento biblický opis stvorenia človeka svedčí o vzťahovosti ľudskej osoby. Čiže človek nie je sám ako ostrov v mori, ale žije spolu s inými a pre iných. Por. taktiež Gn 1, 27.

²⁹ Por. S. Olejnik. *Teologia moralna - Człowiek i jego działanie*. Tom 2 Warszawa 1988 s. 30 – 31.

³⁰ Por. J. Nagórny. *Teologiczny charakter społecznej nauki Kościoła*. In: *Roczniki teologiczne* XLII 1995 zeszyt 3 s. 30.

spoločnosťou sú upravené princípmi sociálnej náuky cirkvi - spoločného dobra, solidarity a subsidiarity.

V teologickomorálnom kontexte problematiky ľudskej osoby, ktorá je centrom života spoločnosti sa jedinou reálnou cestou ako realizovať osobu človeka javí cesta daru. Keďže ľudská osoba je spontánne závislá v duchovnej, náboženskej, morálnej, kultúrnej i materiálnej rovine života od iných osôb a samozrejme aj od spoločnosti, tak sa požiadavka vzájomného darovania sa človeka človeku javí ako nevyhnutná. Metafyzická potreba darovania sa ľudskej osoby je vyjadrením fundamentálnej otvorenosti ľudskej osoby na iného človeka. Práve interpersonálny význam aktu darovania osoby osobe poukazuje na sebaobjavenie človeka prostredníctvom nezištného daru zo seba samého³¹. Takto jedinou cestou realizácie ľudskej osoby vo vzťahu s inou osobou je nezištný, slobodný a neodvolateľný osobný dar seba samého, kde sa ľudská osoba stáva členom jedinej ľudskej rodiny chápanej v duchu *communio personarum*.

3. Povolanie ľudskej osoby v kontexte poslania kresťanov vydávať svedectvo pravde

Prezentácia biblickej koncepcie ľudskej osoby, z ktorej vychádza morálna teológia a to v kontexte vzťahovosti ľudskej osoby, umožňuje pochopiť závažnosť poslania kresťanov v spoločnosti v duchu tohto principiálneho fundamentu, podľa ktorého kresťania majú realizovať svoje poslanie.

Vychádzajúc z metafyzickej a ontologickej závislosti ľudskej osoby od iných ľudí, kde táto spoločenská prirodzenosť ľudskej osoby je obohacujúcim prvkom jej existencie³², je biblické posolstvo pravdy o ľudskej osobe tvoriace normatívny fundament poslania kresťanov, jadrom náuky o usporiadaní vzťahu osoby a spoločnosti. Je zároveň i prejavom lásky Boha Stvoriteľa voči človeku, ktorého uzchopnil k interpersonálnej komunikácii v pravde a tým poukázal na významné miesto pravdy v živote človeka. Totiž „každé bytie, i to ktoré nie je obdarované duchovným prvkom, je v metafyzickom zmysle komunikatívne (*bonum est diffusivum sui*)“³³ a z toho vyplýva, že zlášť človek, ktorý je podobný Bohu je komunikatívny zo svojej prirodzenosti. To znamená že ľudská osoba je naturálne inklinuje k zdieľaniu svojich duchovných hodnôt iným a chce byť účastná na pravdivých duchovných hodnotách iných osôb. Špecificky kresťania ako členovia božieho ľudu sú morálne viazaní a

³¹ Por. A. Szostek. *Wokół godności prawdy i miłości*. Lublin 1995 s. 230 – 232.

³² Por. J. Höffner. *Chrześcijańska nauka społeczna*. Kraków 1983 s. 19.

³³ Por. tamtiež.

povolání k tomu aby „žili v pravde“³⁴. Avšak člověk „nevlastní“ pravdu výlučně pro sebe. Každý člověk, špecificky však kresťania sú povolání k hlásaniu pravdy v duchu lásky k Bohu i k blížnemu. Týmto spôsobom je i každý člověk povoláný do spoločenstva (k angažovaniu na živote spoločnosti) a takto sa pravda stáva spoločenstvo utvárajúcim činiteľom (spoločnosť utvárajúcim). Teda v duchu lásky k pravde sa poukazuje na spoločenský (spoločenstvoutvárajúci) rozmer pravdy (o ľudskej osobe).

Morálne konzekvencie biblickej koncepcie poukazujúcej i na spoločenský rozmer ľudskej osoby sú pre kresťanov normatívnym principiálnym fundamentom ich poslania. Kresťania sú povolání k tomu, aby popri aktívnej účasti na živote spoločnosti afirmovali a odovzdávali biblickú pravdu o ľudskej osobe ostatným členom spoločnosti. Spoločenský rozmer ľudskej existencie svedčí o tom, že každý skutok ľudskej osoby má i spoločenský charakter, a preto sú kresťania povolání, aby sa prostredníctvom svojich skutkov aktívne angažovali nielen na prezentácii správnej koncepcie ľudskej osoby, ale aby tým vytvárali pravdivú ľudskú spoločnosť. Totiž len v duchu pravdy o človeku, ktorá bude slobodne prítomná v spoločnosti, sa bude ľudská osoba môcť rozvíjať a s ňou aj celá spoločnosť.

Kresťania sú povolání k tomu, aby v spoločnosti prezentovali nielen biblickú pravdu o Bohu a o človekovi, ale aby zároveň boli poslušní tejto pravde, pretože ona oslobodzuje človeka³⁵. Základom poslania kresťanov je byť účastní na pravde (o Bohu a o osobe človeka), ktorú priniesol Kristus, aby oslobodil človeka z otroctva hriechu³⁶. Tento život v pravde nie je len morálnou výzvou pre kresťanov žijúcich v spoločnosti, ale sú k nemu pozvaní všetci ľudia dobrej vôle. Prehĺbenie poznania o ľudskej osobe otvorí každému človekovi cestu k pochopeniu vzájomnej závislosti medzi ľuďmi a bytostnej závislosti človeka od pravdy. Komplikovaný vzťah medzi ľudskou osobou chápanou pod zorným uhlom morálnej teológie a spoločnosťou poukazuje na potrebu rešpektovania pravdy v tomto vzťahu. Človek totiž od prirodzenosti smeruje k pravde a nachádza ju prostredníctvom dialógu s Bohom a s inými osobami. Interpersonálny vzťah, ktorý nadväzuje človek vo svojom živote jednoznačne vyžaduje rešpektovanie pravdy³⁷.

Táto morálna povinnosť rešpektovania pravdy je nielen poslušnosťou pravde o Bohu a o človekovi, ale je aj prvou podmienkou slobody³⁸ ľudskej osoby. Z toho vyplýva, že usporiadanie fundamentálneho vzťahu ľudská osoba a spoločnosť musí stáť na pravde o človeku, ktorá tento vzťah konštituuje v duchu rešpektovania ľudskej dôstojnosti. Človek

³⁴ Por. Ž 119, 30.

³⁵ Por. Jn 8, 32.

³⁶ Por. KKC 1741.

³⁷ Por. Mt 5, 37.

³⁸ Por. CA 41.

dnešnej doby, ktorý je vložený do zložitej siete vzťahov postmodernej spoločnosti, vidiac, že medzi ním a spoločnosťou je vzájomná závislosť je metafyzicky nasmerovaný k tomu, aby tieto vzťahy boli zakotvené v pravde. Iba tak človek môže naplniť svoje potreby a želania, aby sa ony stali pre jeho osobu prostriedkom integrálneho rozvoja. K naplneniu týchto cieľov si človek založil spoločnosť, aby spolu s inými osobami mohol rásť a teda hodnota spoločnosti je priamo závislá od spôsobu riešenia vzájomného vzťahu medzi ľudskou osobou a spoločnosťou.

Takto sa ľudská osoba vo svojej podmetovosti môže stať centrom a stredobodom života spoločnosti. Vzájomné previazanie pravdivej koncepcie človeka a centrálneho charakteru ľudskej osoby v živote spoločnosti vyúsťuje do takého chápania afirmovanej biblickej pravdy, ktorá sa stáva fundamentom života človeka i spoločnosti. Vo všetkých štruktúrach spoločnosti a organizáciach rozličného zamerania kresťania majú dbať na to, aby ľudská osoba, ktorá je centrom života spoločnosti, permanentne rástla a napredovala na ceste spásy za reálnymi pravdivými hodnotami, teda aby napredovala na ceste k Bohu. Týmto spôsobom sa naplní Kristovo evanjeliové poslanstvo o pravde, ku ktorému boli vyzvaní kresťania, aby počúvali pravdu, aby ju prijali a aby v nej vytrvali³⁹. Skutočnosť ľudskej osoby si teda vyžaduje, aby sa kresťania nevzdali hľadania pravdy a vlastného vnútorného rozvoja a permanentne prekonávali dosiahnuté osobné poznatky v oblasti viery a mravné kvality, ktoré umožňujú osobe človeka vojsť do plnosti pravdy⁴⁰.

Pojednávajúc o ľudskej osobe, ktorá je normou poslania kresťanov v živote spoločnosti, je nutné poukázať na osobu Ježiša Krista, v ktorej sa zjavila celá Božia pravda⁴¹. Čiže v novotestamentálnom poslanstve je pravdou Dobrá Zvest'⁴², ktorá je vyjadrením vernosti Boha voči človekovi Novej Zmluvy, ktorá je vodiacim elementom poslania pravdy o človeku a o Bohu adresovanom prostredníctvom kresťanov dnešnej spoločnosti. Kresťania naplňajúc svoje poslanie v spoločnosti a zdôrazňujúc centrálny charakter ľudskej osoby v živote spoločnosti, takto čerpajú silu z vernosti Boha, ktorý sa zjavil v Kristovi, čiže v Slove Pravdy⁴³. Podľa biblického poslania o pravde dotýkajúcej sa reality života človeka je teda pravda fundamentálnym predpokladom nasledovania Krista a k realizácii života v pravde v dnešných spoločenských podmienkach.

³⁹ Por. Por. J. Nagórny. *Poslannictwo chrześcijan w świecie*. Lublin 1997 s. 299. Por. taktiež. 2 Tim 4,4. 2 Tim 2,15. Ga 5,7.

⁴⁰ Por. Jn 16, 13.

⁴¹ Por. KKC 2466.

⁴² Por. Kol 1, 5.

⁴³ Por. J. Nagórny. *Poslannictwo chrześcijan w świecie*. Lublin 1997 tamtiež.

Vzorom pre kresťanov ako vydávať svedectvo pravde (i o ľudskej osobe v kontexte vzťahu osoba-spoločnosť) je sám Kristus, ktorý „prišiel na svet, aby vydal svedectvo v prospech pravdy“⁴⁴. Nasledovanie tohoto osobného Kristovho vzoru je morálnou povinnosťou kresťanov v spoločnosti a to predovšetkým v kontexte centrálného charakteru osoby v živote spoločnosti. Miesto pravdy v živote človeka a spoločnosti možno paradoxne spoznať i vtedy, keď sa človek slobodným spôsobom protiví pravde. Avšak pravda zostane pravdou, nezávisle od jej uznania človekom, ale nerešpektovaním pravdy sám človek podlieha neslobode. Tento aktuálny problém je kairológickým znamením čias a význam svedectva pravde rastie v súvislosti s drámou človeka, ktorý ignoruje či popiera alebo atakuje transcendentný rozmer svojej existencie, ako aj existencie Boha.

Zoznam skratiek použitých dokumentov cirkvi:

DH - Deklarácia Dignitatis humanae

CA - Encyklika Centesimus annus

FR - Encyklika Fides et ratio

GS - Pastoralná konštitúcia Gaudium et spes

KKC - Katechizmus katolíckej cirkvi

VS - Encyklika Veritatis splendor

Ľudská osoba a jej dôstojnosť, určenie a povolanie - Centrálny charakter ľudskej osoby v živote spoločnosti v kontexte poslania kresťanov vydávať svedectvo pravde.

René Balák

V celých ľudských dejinách sa človek zaoberal sám sebou hľadajúc odpovede na otázku súvisiacu s jeho existenciou. Teologickomorálna reflexia nad pojmom „človek“ v kontexte prepojenia s termínom „osoba“ je predovšetkým poukázaním na odlišnosť človeka od ostatných stvorených bytí a na jeho dôstojnosť a povolanie. Biblická koncepcia osoby človeka je posolstvom Stvoriteľa, ktoré je sprostredkované ľuďom dobrej vôle prostredníctvom biblického zjavenia. Zjavená biblická pravda o človeku je východiskom pre dnešné teologickomorálne chápanie pojmu ľudská osoba, ktorá má byť centrom a normou života spoločnosti v perspektíve tretieho tisícročia. Táto pravda obsiahnutá v posolstve Ježiša Krista

⁴⁴ Por. Jn 18, 37.

vyslobodzuje človeka⁴⁵ z neistoty a tápania, pričom dáva človeku dnešnej doby jasný morálny imperatív ako usporiadať spoločnosť a interpersonálne vzťahy v nej.

1. Biblický pojem ľudskej osoby v morálnej teológii

Vo permanentnom úsilí cirkvi pri hľadaní pravdivej odpovede na otázky spojené s človekom vydáva pápež jasné a určujúce stanovisko pre morálnu teológiu, keď tvrdí, že „cirkev čerpá zmysel pre človeka z Božieho zjavenia“⁴⁶, kde poznanie celého človeka v duchu pravdy je podmienené poznaním Boha⁴⁷. Teda osobného Boha, ktorý je Stvoriteľom človeka. V reflexii nad človekom ako osobou, ktorá má byť centrom života spoločnosti je nevyhnutné prezentovať základnú koncepciu človeka v teologickomorálnom biblickom kontexte pravdy, „ktorú je človek povolaný hľadať s úprimným srdcom“⁴⁸. Totiž človek ostáva sám sebe nepochopiteľnou bytosťou a vlastnými silami dospeje k poznaniu o sebe samom, ktoré je samo osebe nedostatočné z logických dôvodov.

Človek ako jediný tvor na tejto planéte si je schopný uvedomiť vlastnú existenciu. Avšak pri skúmaní svojho vlastného pôvodu, zmyslu a cieľa života si človek nie je schopný dať finálnu a vyčerpávajúcu odpoveď. Až Boh, ktorý vstúpil do života človeka mu skrze svojho Syna zjavil pravdu o človeku. Aj napriek biblickému zjaveniu a posolstvu Ježiša Krista je človek po Bohu naďalej najväčším tajomstvom, hoci príchodom Krista - nového človeka⁴⁹ sa tajomstvo človeka vyjasnilo v tajomstve vteleného Slova. Kristus, ktorý je obrazom neviditeľného Boha⁵⁰ osvetľuje dnešnému človeku zmysel a cieľ jeho existencie obnovením božieho obrazu v človekovi. Z toho vyplýva pre dnešného človeka morálna povinnosť rešpektovania tejto pravdy. Biblické zjavenie alebo vtelené Božie Slovo je pravým svetlom osvetľujúcim človeka, ktorý je povolaný hľadať pravdu, poznanú pravdu prijať a podľa nej potom usporiadať svoj život.

V súvislosti s problematikou vzťahu spoločnosti a človeka je potrebné zdôrazniť, že osoba je vrcholným javom a ľudským bytím. Vyjadrovanie sa o človeku ako o indivíduu druhu *homo sapiens* je nedostačujúce vzhľadom na teologicko-morálnu problematiku vzťahu osoba – spoločnosť. Termín osoba sa používa, aby sa naznačilo, že v duchu biblickej koncepcie človek nedovoľuje seba samého redukovat' iba do toho, čo obsahuje termín

⁴⁵ Por. Jn 8,32.

⁴⁶ CA 55.

⁴⁷ Por. tamtiež.

⁴⁸ VS 62.

⁴⁹ Por. GS 22.

⁵⁰ Por. Kol 1, 15.

„jedinec druhu”, ale má v sebe čosi viac, akúsi špeciálnu plnosť a dokonalosť bytia, pre zvýraznenie ktorého je potrebné použiť termín „osoba”⁵¹. Pápež, používajúc termín alebo výraz „osoba“, tým predstavuje všetkým ľuďom ešte viac nevysloviteľné tajomstvo, než obyčajne užívaný termín „individuum”⁵². Osoba človeka je veľmi bohatou skutočnosťou podrobenou zo strany morálnej teológie výskumu⁵³, ktorého ovocím je, že človek je schopný poznať a milovať svojho Stvoriteľa, na ktorého obraz bol stvorený⁵⁴. Osoba je tým, čo je najdokonalejšie v prírode, je rozumným individuum, bytím slobodným, samostatným a odlišným od všetkých iných bytí.

V teologicko-morálnom kontexte je osoba samostatným podnetom morálneho konania a existencie, ktorý je charakteristický svojou rozumnosťou a slobodou. Práve stvorenie na obraz boží a ľudská duša, ktorá je prameňom ľudskej transcendentnosti, odlišujú osobu človeka od všetkého ostatného stvorenstva. V teologickomorálnom chápaní najmä vďaka aktu stvorenia a transcendentnej duši prislúcha človekovi titul osoby, čiže jednoduché odlišenie osoby stojace na špeciálnosti a osobnosti človeka nedoceňovalo úplne podmetovosť a samorealizáciu osoby človeka⁵⁵. Transcendentnosť osoby človeka vyplývajúca z aktu stvorenia na obraz boží je svedectvom schopnosti človeka spoznať Boha ako aj slobodne milovať svojho Stvoriteľa. Týmto sa prezentuje podstata personalistického biblického nazerania pápeža na osobu. Toto nazeranie označuje predovšetkým morálne zdokonaľovanie individuálnej ľudskej osoby i zdokonaľovanie života v spoločnosti takým spôsobom, aby čoraz lepšie a plnšie zodpovedalo

⁵¹ Por. K. Wojtyła. *Miłość i odpowiedzialność*. Lublin 1986 s. 24 – 26.

⁵² Por. K. Wojtyła. *Osoba i czyn w aspekcie świadomości*. In: *Pastori et magistro*. Lublin 1966 s. 304.

⁵³ Opierajúc sa o výsledky výskumu u Tomáša Akvinského je vhodné stručne načrtnúť jeho chápanie termínu „osoba“. Tomáš Aquinský používajúci termín „osoba“ v Traktáte o Najsvätejšej Trojici, predstavuje danú problematiku týmto spôsobom: všetko to, čo je pravdivou dokonalosťou vo stvorenom svete, sa musí nachádzať v najvyššom stupni v Bohu, tak i osoba, ktorá je korunou diela stvorenia, musí byť realizovaná v Bohu, a to v neporovnateľne dokonalejšom stupni. Vo svojich teologických špekuláciach na tému Najsvätejšej Trojice Tomáš viackrát analyzuje definíciu osoby od Boethiusa, ktorej podstatou je, že „osoba môže byť jedine individuálnou rozumnou substanciou“ - „*rationalis naturae individua*“. Napriek týmto analýzom Tomáš prezentuje vlastné chápanie (opisy) termínu „osoba“. Osoba podľa Tomáša je tým, čo je najdokonalejšie v prírode, je rozumným individuum, bytím slobodným, samostatným a odlišným od iných bytí. Osoba je samostatným podmetom konania a existencie, charakteristickým svojou rozumnosťou a slobodou. V štúdiách o človeku sa u Tomáša objavuje koncepcia hylemorfizmu, predstavujúca zloženie z matérie a formy. Pomocou nej Tomáš analyzuje tzv. *compositum humanum* avšak tu rozpracováva problematiku ľudskej duše – *anima rationalis*. Z nasledujúcej časti bude zrejmé, že tento koncept je pre K. Wojtylu nedostačujúci.

⁵⁴ Por. Gn 1, 27.

⁵⁵ Nasmerovanie na individualizmus, kde ľudská osoba stála na odlišnosti, akejsi špeciálnosti a osobnosti nedocenenie podmetu a samorealizácie, sa javilo nedostačujúce pre K. Wojtylu, čiže pre súčasného pápeža Jána Pavla II. Na základe stredovekej formulácie o človeku „*Quis est?*“ - „Kým je?“ (osoba, osobná substancia), čo označuje znamená neopakovateľnosť, nekomunikovateľnosť, alebo „*Quo est?*“ - „Čím je?“ (rozumná a slobodná prirodzenosť), Wojtyla prichádza k chápaniu osoby ako „osobného suppositum“ - človek, individuum. *Sub – ponere* ako čosi čo je položené *pod*. Tak vlastne „*pod*“ všetkým konaním, alebo „*pod*“ všetkým, čo sa v ňom deje je človek. „*Suppositum*“ poukazuje na samo bytie podmetom. Ten podmet je v základoch každej dynamickej štruktúry, každého mravného konania a diania alebo podmetovosti. Por. K. Wojtyła. *Osoba: podmiot i wspólnota*. In: *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*. Lublin 1994 s. 375-391.

človekovi vo všetkých dimenziách jeho života. Teda biblický personalizmus vyplýva z faktu, že celá realita zostáva nakoniec pod znakom osoby. Osoba človeka je korunovaním reality a najvyšším stupňom interpretácie, čiže v stvorenom svete je najvyššiu dokonalosť určuje osoba človeka, ktorá je *perfectissimum ens*.

Na základe tohoto tvrdenia je možné usudzovať o spätnej väzbe. Postupné dynamické vníkanie do tajomstva ľudskej osoby dovoľuje osobe človeka lepšie poznanie Osoby Boha a vníkanie do tajomstva Božskej Osoby, pričom poskytuje určitý obsah o ľudskej osobe. Ľudská osoba dosahuje najvyššiu perspektívu vo svetle Osoby Boha čo súčasne poukazuje na jej dôstojnosť a na jej určenie. Boh v slovách „Ja som, ktorý som!“⁵⁶ vymedzuje seba samého ako plnosť Osobného Bytia. Je to primárne zjavenie osoby v dejinách spásy. Podobenstvo človeka k Bohu sa opiera nie iba na rozumnosti, slobode alebo uskutočňovania panovania nad svetom⁵⁷, ale na princípe bytia osobou. Toto podobenstvo človeka k Bohu vychádza z dôvodu relácie - vzťahu, ktorý zjednocuje osoby.

2. Dôstojnosť ľudskej osoby a jej určenie v kontexte interpersonálneho dialogického vzťahu

Človek je podobný Bohu nie iba z dôvodu svojej duchovnej prirodzenosti, existujúc ako osoba, ale aj z dôvodu skutočného a pravdivého uzchopenia k spoločenstvu z inými osobami. Osoba je istou reláciou, v ktorej spočíva podstata ekeziálnosti⁵⁸. V Kristovi sa nachádza plný obraz človeka a to človeka každej historickej epochy. Toto biblické zjavenie obsahuje všetko, čo je pre človeka fundamentálne a podstatné, a teda aj naznačené smery mravného konania v živote, čiže povolanie človeka. Podstatou povolania kresťanov je ponuka Krista k nasledovaniu a teda všetko ostatné sa má opierať o Evanjelium. „A každý, kto nasleduje Krista, dokonalého človeka, sám sa väčšmi stáva človekom“⁵⁹. Z toho vyplýva, že „nijaký ľudský zákon nie je schopný tak dobre zaistiť osobnú dôstojnosť a slobodu človeka ako Cirkvi zverené Kristovo evanjelium“⁶⁰.

⁵⁶ Por. Ex 3, 14.

⁵⁷ Por. Eccli 17, 3-10 (Sir 17, 3-10).

⁵⁸ Konečným princípom ekeziálnosti je skutočnosť Trojosobného Boha: táto *Unio Personarum*, ktorá zahrnuje ľudskosť i svet. Osoba človeka sa najplnšie stáva osobou vďaka skutočnému vzťahu k tejto Trojosobnosti. Naplnenie osoby človeka teda vyrastá zo samého trinitárneho Tajomstva. Ľudskú cestu k Božskému *Unio Personarum* otvára skutočnosť Osoby Ježiša Krista. Ľudská osoba je reláciou ku Kristovi a Kristus vo svojom pozemskom bytí je koreláciou k človekovi. Tento vzájomný vzťah pritom smeruje k biblickej idei Zmluvy.

⁵⁹ GS 41.

⁶⁰ Tamtiež.

Povolanie človeka nespočíva iba na bytí vo svete, alebo na bytí v sebe, ale na bytí v odovzdaní sa, bytí vo vzťahu ku „Komusi“, kto je nad svetom, kto reprezentuje sebou samým plné Osobné Bytie, čím sa realizuje transcendentný fundament povolania. Nerešpektovanie tejto skutočnosti znamená, že celý život človeka stráca zmysel⁶¹. Transcendencia je v prípade ľudskej osoby faktom a zároveň úlohou v morálnej i ontickej rovine. Človek prerastá seba samého k Bohu i s tým vychádza z hraníc, aké mu naznačujú stvorenia, z hraníc priestoru a času, z hraníc náhody a zmeny. Teda osoba človeka vo svojej podstatnej štruktúre zahŕňa i duchovnú dimenziu, pričom duchovná i materiálna dimenzia v nej utvárajú osobnú syntézu⁶², ktorá je východiskom pre vzťahy ľudskej osoby nadviazané v spoločnosti.

Dôstojnosť osoby človeka stojí na obraze Božom, ktorý naznačuje existenciu človeka ako autonómnej osoby (človek je pánom seba samého a vedome rozhoduje o sebe). Dôstojnosť osoby je určená duchovnotelesnou jednotou človeka (človek je dušou a telom zároveň). Je aj špeciálnym zblížením Stvoriteľa a stvorenia (obraz Boží v človeku). Schopnosť počúvať Boha a odpovedať Mu, je praktickým vyjadrením osobnej dôstojnosti človeka. Človek je obdarovaný schopnosťou realizácie svojej individuálnej bytosti cez možnosť rôzneho výberu (vyberajúc hodnoty). Týmto (zodpovedným) výberom sa potvrdzuje jedinečnosť ľudskej osoby v diele stvorenia, pretože človek je jediný, kto hľadá posledný zmysel svojej existencie a sveta. K tomuto hľadaniu bol človek obdarovaný schopnosťou slobodne sa rozhodovať, čiže je podmetom svojich skutkov – je slobodným bytím.

Táto sloboda (v zodpovednosti) človeka je najušľachtilejším privilegiom ľudskej osoby, ktorá v každej slobodnej voľbe vyjadruje seba samu. Čiže slobodné mravné konanie ľudskej osoby je inšpirované svedomím človeka. Osobná sloboda človeka je takto schopnosťou zakotvenou vo vôli a svedomí človeka, pričom takto obdarovaný človek je povolaný k tomu, aby hľadal pravdu a slobodne prilipol k tomu, čo je dobré. Takto sa sloboda človeka stáva darom od Boha, ktorý má umožniť ľudskej osobe nasmerovať sa slobodne k Bohu skrze naturálnu túžbu po Stvoriteľovi⁶³. Rozumnosť a sloboda sú jedným zo znakov dôstojnosti osoby človeka a prostredníctvom slobody sa človek vo vzťahu k Bohu vyslovuje za alebo proti. Podobnosť k Bohu je trvalá – nestratiteľná – prináleží do podstaty ľudskej prirodzenosti, pričom účinkom hriechu sa tento obraz znehodnocuje, ale neničí. Sloboda ľudskej osoby sa skrze odpoveď viery stáva morálnou šancou pre človeka, ktorému znemožní

⁶¹ Por. 1 Kor 15, 19.30.32.

⁶² Por. GS 14.

⁶³ Por. A. Kokoszka. *Teologia moralna fundamentalna*. Tarnów 1994 s.30-33.

realizáciu slobody k Najvyššiemu Dobru len zle pochopená a zle využitá sloboda bez zodpovednosti.

Spoluúčasť na živote Boha je teda fundamentom života osoby človeka, ktorý je privilegovaným miestom v stvorení. Vzťah k Bohu je maximálne bytostný a podstatný v živote človeka. Totiž človek sa nemôže odtrhnúť od Boha bez toho, že by nezaprel seba samého. Iba odpoveďou lásky na Lásku človek realizuje seba a svoju osobu⁶⁴. A zároveň sú všetci ľudia vzhľadom na svoju dôstojnosť, ako osoby obdarené rozumom a slobodnou vôľou, zo svojej ľudskej prirodzenosti pobádaní a morálne viazaní prostredníctvom mravného zákona hľadať pravdu⁶⁵. Teda aj pravdu o človeku, ktorú sú povinní afirmovať a podľa nej usporiadať celý svoj život. Pravdu, ktorá ľudskej osobe umožní pochopiť darovanú slobodu, ako „slobodu k čomusi“ a nie ako „slobodu od niečoho“.

Tajomstvo ľudskej osoby – kresťana spočíva v náuke o trojitom poslaní Krista – Proroka, Kňaza a Kráľa. A tak existencia ľudskej osoby nachádza svoje naplnenie v troch funkciách Krista, ktoré majú rovnako vzťahový charakter. V prorockej funkcii kresťan slúži predovšetkým Božiemu Slovu dynamickým objavovaním Boha a zároveň otvára oči svojim blížnym a nesmerováva ich na Neho. Stráži slová o Bohu vo svojom srdci a oživuje ich. V kňazskej funkcii človek- kresťan oddáva spolu s Kristom Bohu Otcovi seba i svet, a takisto pretvára skutočnosť na chválu Boha. V kráľovskej funkcii človek rozvíja slobodu, svedomie, dokonalosť, sebaovládanie, seba výchovu, vládu nad matériou a svetom.

Naplnením týchto vzťahov je Cirkev, ktorá pozostáva akoby z troch vrstiev. Prvou z nich je spoločnosť Cirkvi, ktorá vlastní (má) podmetovosť istého druhu – ako istú „druhotnú osobnosť“, v širšom zmysle slova (podmetom konania je vždy človek-osoba, taktiež keď sa realizuje spolu s inými). Nasledujúcou je spoločenstvo, čiže bytie zároveň, alebo „autorealizácia Cirkvi“, teda existencia naraz v jednote. Poslednou je vedomé a osobitným spôsobom aktualizovanie života v spoločnosti i v spoločenstve. Cirkev sa štrukturálne a existenciálne spája, skrze to, čo je čímsi viac než spoločenstvo – menovite *koinonia-communio*. Z tohoto dôvodu kulmináčnym bodom spoločenského života je *communio personarum*. Pre plnšie pochopenie pojmu *communio personarum* je nevyhnutné sa odvolať na biblickú koncepciu osoby, z ktorej vychádza morálna teológia a to v kontexte vzťahovosti ľudskej osoby. Z tejto koncepcie vyplýva dôstojnosť, určenie i povolanie osoby človeka stvoreného na obraz Boží a povolanie k dialógu formou Zmluvy. Akt stvorenia, vykúpenia a

⁶⁴ Por. GS 24.

⁶⁵ Por. DH 2.

spasenia dáva najvyššiu dôstojnosť každému človekovi, pričom akt stvorenia stavia človeka do trojitej relácie: k Bohu, ako k Stvoriteľovi, ku svetu a k iným ľuďom.

Relácia k Bohu predstavuje fundament ľudskej existencie, ktorá sa uskutočňuje skrze rozpoznanie a realizáciu svojho povolania. Osoba dosahuje dospelosť (zrelosť) ak dokáže rozpoznať pravdivé od falošného a utvoriť si úsudok o objektívnej realite vecí⁶⁶. Stvorenie na obraz Boží je znakom, že človek je vrcholom a centrom stvorenia, pričom bol Bohom obdarovaný jeho vlastným dychom. Človek bol a neustále je vyzvaný k prijatiu daru Božej Lásky ako aj k slobodnej odpovedi na tento dar cestou pripodobnenia sa k Tomu, na Koho obraz bol stvorený.

Človek v relácii k svetu participuje na započatom diele stvorenia, čiže je korunou a vrcholom diela stvorenia, kde Boh zveril (daroval) celé svoje stvoriteľské dielo (svet) človekovi⁶⁷, ktorý má v duchu Božieho plánu učiniť svet poddaným sebe rešpektujúc aspekt zodpovednosti a nezaslúženosti darov prijatých od Boha. Čiže človek má spolupracovať so Stvoriteľom a riadiť svet v spravodlivosti a svätosti, uznávajúci existujúci model vo svete daný od Boha. Človek ako osoba je povolaný pretvárať svet (i spoločnosť) a sám tým dozrievať v plnosť človečenstva cestou rozvíjania diela Stvoriteľa. Ľudská osoba má byť spoluvorcom na diele stvorenia s Bohom, a nie konkurentom alebo súperom Boha a v tom prameni neustály pocit ako aj postoj zodpovednosti za svet, ktorý umožní ľudskej osobe rozvíjať dielo Stvoriteľa a zároveň realizovať povolanie človeka⁶⁸. Pretvárať svet prírody na svet kultúry je úlohou a vlatnosťou ľudskej osoby⁶⁹ a naplnením povolania vo vzťahu osoby k svetu (i k spoločnosti).

2.1. Ľudská osoba vo vzťahu k blížnemu

Keďže osoba nie je izolovaný jedinec a nikdy nejde len o samotného jedinca je potrebné brať do úvahy, že osoba je vždy akési pradiivo vzťahov⁷⁰, v ktorých môže spočívať dobro osoby človeka. Práve vo vzťahu k svojmu blížnemu je ľudská osoba povolaná k životu v spoločnosti, čo je poukázáním na spoločenský charakter ľudskej prirodzenosti. Neustále premieňajúca sa ľudská spoločnosť nie iba prostredím, v ktorom človek žije, ale je chápaná

⁶⁶ Por. FR 25.

⁶⁷ Por. Gn 1. 26-29.

⁶⁸ Toto rozvíjanie je súčasne rozvojom osoby i osobnosti človeka, kde predmetom ľudskeho konania je príroda i stvorená prirodzenosť. Avšak následne je potrebné poukázať na nedostatočnosť koncentrácie výlučne na materiálny stvorený svet prírody, ktorý človek dostal ako dar.

⁶⁹ Por. GS 53.

⁷⁰ Por. H. Weber. *Všeobecná morálna teológia*. Praha 1998 s. 158.

ako plnosť účasti na dialógu lásky s Bohom v kontexte histórie spásy. Ľudská osoba existujúca v spoločnosti, má aktívnu a obetavú prirodzenosť, čiže má potrebu dávania a obetovania seba (a teda lásky) - milovania- je to hlavný obsah ľudskeho života a rozhoduje o plnom osobnom rozvoji. Spoločenský charakter ľudskej prirodzenosti vyplýva z stvorenia na obraz Boží, ktorý je vo svojej podstate trinitárny. Tento rozmer ľudskej osoby je biblickým vyjadrením jej dialogickej štruktúry a jej otvorenosti na iné osoby vstupujúce do života človeka.

V duchu biblického posolstva o človeku v kontexte stvorenia je nevyhnutné poukázať na dialogický rozmer existencie ľudskej osoby, ktorá bola povoláná najprv k dialógu a spoločenstvu s Bohom a až v kontexte tohoto nadprirodzeného dialógu možno hovoriť o dialógu ľudskej osoby s druhým človekom⁷¹. Tento interpersonálny dialóg nemôže byť chápaný ako strata vlastnej podmetovosti ľudskej osoby, ale práve naopak ako realizácia neopakovateľnej a neredukovateľnej skutočnosti, ktorou je ľudská osoba. Možno konštatovať, že tento dialogický rozmer ľudskej osoby je jej skutočným dobrom, ktoré je ľudská osoba povolaná realizovať v spoločnosti cestou pravdy a slobody. Je to fundamentálna otvorenosť ľudskej osoby na Boha i na druhého človeka, v ktorej sa prostredníctvom mravného konania realizujú vlastné dejiny duše konkrétneho človeka, ktorý má byť v centre pozornosti celej ľudskej spoločnosti. Práve skrze interpersonálne kontakty a komunikáciu ľudskej osoby sa realizujú rozličné potreby osoby v jej duchovnej i telesnej dimenzii.

2.2. Ľudská osoba – centrum života v spoločnosti

Viacnásobné odvolanie sa na biblický opis stvorenia hovoriaci o tom, že Boh nestvoril človeka samotného⁷² jasne ukazuje, že človekovi od jeho počiatku nestačí svet prírody, nad ktorým vládne a z ktorého čerpá, ale že človek potrebuje iných ľudí⁷³ k tomu, aby sa realizoval. Teda ľudská osoba v biblickom kontexte, ktorá má byť centrom života spoločnosti, je vo svojej podstate spoločenským tvorom a bez slobodnej realizácie interpersonálnych vzťahov s inými osobami nemôže žiť ani sa rozvíjať. V zložitej sieti medziľudských vzťahov sa má (i prostredníctvom kresťanov) dbať na primát osoby človeka vo vzťahu k spoločnosti,

⁷¹ Por. J. Nagórny. *Posłannictwo chrześcijan w świecie*. Lublin 1997 s. 113.

⁷² Por. GS 12. Biblické zjavenie jasne prezentuje pravdu stvorenia človeka ako muža a ženy, ktorú je potrebné chápať i v širšej perspektíve vzťahov ľudskej osoby voči iným osobám. Už tento biblický opis stvorenia človeka svedčí o vzťahovosti ľudskej osoby. Čiže človek nie je sám ako ostrov v mori, ale žije spolu s inými a pre iných. Por. taktiež Gn 1, 27.

⁷³ Por. S. Olejnik. *Teologia moralna - Człowiek i jego działanie*. Tom 2 Warszawa 1988 s. 30 – 31.

ktorý je fundamentálnym kritériom hodnotenia spoločnosti⁷⁴. Teda žiadny kolektív nemá prednosť pred ľudskou osobou, ktorá má neoceniteľnú hodnotu a teda je potrebné prihliadať na jej dobro, lebo ak nie je realizované dobro ľudskej osoby tak sa nemôže pravdivo realizovať dobro kolektívu. Totiž vznešenosť ľudskej osoby je smerodajná pre usporiadanie interpersonálnych vzťahov v spoločnosti, pričom jasne ukazuje na centrálny charakter ľudskej osoby v spoločnosti. Jednotlivé vzájomné vzťahy, povinnosti a práva medzi osobou a spoločnosťou sú upravené princípmi sociálnej náuky cirkvi - spoločného dobra, solidarity a subsidiarity.

V teologickomorálnom kontexte problematiky ľudskej osoby, ktorá je centrom života spoločnosti sa jedinou reálnou cestou ako realizovať osobu človeka javí cesta daru. Keďže ľudská osoba je spontánne závislá v duchovnej, náboženskej, morálnej, kultúrnej i materiálnej rovine života od iných osôb a samozrejme aj od spoločnosti, tak sa požiadavka vzájomného darovania sa človeka človeku javí ako nevyhnutná. Metafyzická potreba darovania sa ľudskej osoby je vyjadrením fundamentálnej otvorenosti ľudskej osoby na iného človeka. Práve interpersonálny význam aktu darovania osoby osobe poukazuje na sebaobjavenie človeka prostredníctvom nezištného daru zo seba samého⁷⁵. Takto jedinou cestou realizácie ľudskej osoby vo vzťahu s inou osobou je nezištný, slobodný a neodvolateľný osobný dar seba samého, kde sa ľudská osoba stáva členom jedinej ľudskej rodiny chápanej v duchu *communio personarum*.

3. Povolanie ľudskej osoby v kontexte poslania kresťanov vydávať svedectvo pravde

Prezentácia biblickej koncepcie ľudskej osoby, z ktorej vychádza morálna teológia a to v kontexte vzťahovosti ľudskej osoby, umožňuje pochopiť závažnosť poslania kresťanov v spoločnosti v duchu tohto principiálneho fundamentu, podľa ktorého kresťania majú realizovať svoje poslanie.

Vychádzajúc z metafyzickej a ontologickej závislosti ľudskej osoby od iných ľudí, kde táto spoločenská prirodzenosť ľudskej osoby je obohacujúcim prvkom jej existencie⁷⁶, je biblické posolstvo pravdy o ľudskej osobe tvoriace normatívny fundament poslania kresťanov, jadrom náuky o usporiadaní vzťahu osoby a spoločnosti. Je zároveň i prejavom lásku Boha Stvoriteľa voči človeku, ktorého uzchopnil k interpersonálnej komunikácii

⁷⁴ Por. J. Nagorny. *Teologiczny charakter społecznej nauki Kościoła*. In: *Roczniki teologiczne* XLII 1995 zeszyt 3 s. 30.

⁷⁵ Por. A. Szostek. *Wokół godności prawdy i miłości*. Lublin 1995 s. 230 – 232.

⁷⁶ Por. J. Höffner. *Chrześcijańska nauka społeczna*. Kraków 1983 s. 19.

v pravde a tým poukázal na významné miesto pravdy v živote človeka. Totiž „každé bytie, i to ktoré nie je obdarované duchovným prvkom, je v metafyzickom zmysle komunikatívne (*bonum est diffusivum sui*)“⁷⁷ a z toho vyplýva, že zlášť človek, ktorý je podobný Bohu je komunikatívny zo svojej prirodzenosti. To znamená že ľudská osoba je naturálne inklinuje k zdieľaniu svojich duchovných hodnôt iným a chce byť účastná na pravdivých duchovných hodnotách iných osôb. Špecificky kresťania ako členovia božieho ľudu sú morálne viazaní a povolani k tomu aby „žili v pravde“⁷⁸. Avšak človek „nevlastní“ pravdu výlučne pre seba. Každý človek, špecificky však kresťania sú povolani k hlásaniu pravdy v duchu lásky k Bohu i k blížnemu. Týmto spôsobom je i každý človek povolaný do spoločenstva (k angažovaniu na živote spoločnosti) a takto sa pravda stáva spoločenstvo utvárajúcim činiteľom (spoločnosť utvárajúcim). Teda v duchu lásky k pravde sa poukazuje na spoločenský (spoločenstvoutvárajúci) rozmer pravdy (o ľudskej osobe).

Morálne konzekvencie biblickej koncepcie poukazujúcej i na spoločenský rozmer ľudskej osoby sú pre kresťanov normatívnym principiálnym fundamentom ich poslania. Kresťania sú povolani k tomu, aby popri aktívnej účasti na živote spoločnosti afirmovali a odovzdávali biblickú pravdu o ľudskej osobe ostatným členom spoločnosti. Spoločenský rozmer ľudskej existencie svedčí o tom, že každý skutok ľudskej osoby má i spoločenský charakter, a preto sú kresťania povolani, aby sa prostredníctvom svojich skutkov aktívne angažovali nielen na prezentácii správnej koncepcie ľudskej osoby, ale aby tým vytvárali pravdivú ľudskú spoločnosť. Totiž len v duchu pravdy o človeku, ktorá bude slobodne prítomná v spoločnosti, sa bude ľudská osoba môcť rozvíjať a s ňou aj celá spoločnosť.

Kresťania sú povolani k tomu, aby v spoločnosti prezentovali nielen biblickú pravdu o Bohu a o človekovi, ale aby zároveň boli poslušní tejto pravde, pretože ona oslobodzuje človeka⁷⁹. Základom poslania kresťanov je byť účastní na pravde (o Bohu a o osobe človeka), ktorú priniesol Kristus, aby oslobodil človeka z otroctva hriechu⁸⁰. Tento život v pravde nie je len morálnou výzvou pre kresťanov žijúcich v spoločnosti, ale sú k nemu pozvani všetci ľudia dobrej vôle. Prehlbenie poznania o ľudskej osobe otvorí každému človekovi cestu k pochopeniu vzájomnej závislosti medzi ľuďmi a bytostnej závislosti človeka od pravdy. Komplikovaný vzťah medzi ľudskou osobou chápanou pod zorným uhlom morálnej teológie a spoločnosťou poukazuje na potrebu rešpektovania pravdy v tomto vzťahu. Človek totiž od prirodzenosti smeruje k pravde a nachádza ju prostredníctvom dialógu s Bohom a s inými

⁷⁷ Por. tamtiež.

⁷⁸ Por. Ž 119, 30.

⁷⁹ Por. Jn 8, 32.

⁸⁰ Por. KKC 1741.

osobami. Interpersonálny vzťah, ktorý nadväzuje človek vo svojom živote jednoznačne vyžaduje rešpektovanie pravdy⁸¹.

Táto morálna povinnosť rešpektovania pravdy je nielen poslušnosťou pravde o Bohu a o človekovi, ale je aj prvou podmienkou slobody⁸² ľudskej osoby. Z toho vyplýva, že usporiadanie fundamentálneho vzťahu ľudská osoba a spoločnosť musí stáť na pravde o človeku, ktorá tento vzťah konštituuje v duchu rešpektovania ľudskej dôstojnosti. Človek dnešnej doby, ktorý je vložený do zložitej siete vzťahov postmodernej spoločnosti, vidiac, že medzi ním a spoločnosťou je vzájomná závislosť je metafyzicky nasmerovaný k tomu, aby tieto vzťahy boli zakotvené v pravde. Iba tak človek môže naplniť svoje potreby a želania, aby sa ony stali pre jeho osobu prostriedkom integrálneho rozvoja. K naplneniu týchto cieľov si človek založil spoločnosť, aby spolu s inými osobami mohol rásť a teda hodnota spoločnosti je priamo závislá od spôsobu riešenia vzájomného vzťahu medzi ľudskou osobou a spoločnosťou.

Takto sa ľudská osoba vo svojej podmetovosti môže stať centrom a stredobodom života spoločnosti. Vzájomné previazanie pravdivej koncepcie človeka a centrálného charakteru ľudskej osoby v živote spoločnosti vyúsťuje do takého chápania afirmovanej biblickej pravdy, ktorá sa stáva fundamentom života človeka i spoločnosti. Vo všetkých štruktúrach spoločnosti a organizáciach rozličného zamerania kresťania majú dbať na to, aby ľudská osoba, ktorá je centrom života spoločnosti, permanentne rástla a napredovala na ceste spásy za reálnymi pravdivými hodnotami, teda aby napredovala na ceste k Bohu. Týmto spôsobom sa naplní Kristovo evanjeliové posolstvo o pravde, ku ktorému boli vyzvaní kresťania, aby počúvali pravdu, aby ju prijali a aby v nej vytrvali⁸³. Skutočnosť ľudskej osoby si teda vyžaduje, aby sa kresťania nevzdali hľadania pravdy a vlastného vnútorného rozvoja a permanentne prekonávali dosiahnuté osobné poznatky v oblasti viery a mravné kvality, ktoré umožňujú osobe človeka vojsť do plnosti pravdy⁸⁴.

Pojednávajúc o ľudskej osobe, ktorá je normou poslania kresťanov v živote spoločnosti, je nutné poukázať na osobu Ježiša Krista, v ktorej sa zjavila celá Božia pravda⁸⁵. Čiže v novotestamentálnom posolstve je pravdou Dobrá Zvest'⁸⁶, ktorá je vyjadrením vernosti Boha voči človekovi Novej Zmluvy, ktorá je vodiacim elementom posolstva pravdy o človeku a o

⁸¹ Por. Mt 5, 37.

⁸² Por. CA 41.

⁸³ Por. Por. J. Nagórny. *Poslannictwo chrześcijan w świecie*. Lublin 1997 s. 299. Por. taktiež. 2 Tim 4,4, 2 Tim 2,15. Ga 5,7.

⁸⁴ Por. Jn 16, 13.

⁸⁵ Por. KKC 2466.

⁸⁶ Por. Kol 1, 5.

Bohu adresovanom prostredníctvom kresťanov dnešnej spoločnosti. Kresťania naplňajú svoje poslanie v spoločnosti a zdôrazňujú centrálny charakter ľudskej osoby v živote spoločnosti, takto čerpajú silu z vernosti Boha, ktorý sa zjavil v Kristovi, čiže v Slove Pravdy⁸⁷. Podľa biblického posolstva o pravde dotýkajúcej sa reality života človeka je teda pravda fundamentálnym predpokladom nasledovania Krista a k realizácii života v pravde v dnešných spoločenských podmienkach.

Vzorom pre kresťanov ako vydávať svedectvo pravde (i o ľudskej osobe v kontexte vzťahu osoba-spoločnosť) je sám Kristus, ktorý „prišiel na svet, aby vydal svedectvo v prospech pravdy“⁸⁸. Nasledovanie tohoto osobného Kristovho vzoru je morálnou povinnosťou kresťanov v spoločnosti a to predovšetkým v kontexte centrálného charakteru osoby v živote spoločnosti. Miesto pravdy v živote človeka a spoločnosti možno paradoxne spoznať i vtedy, keď sa človek slobodným spôsobom protiví pravde. Avšak pravda zostane pravdou, nezávisle od jej uznania človekom, ale nerešpektovaním pravdy sám človek podlieha neslobode. Tento aktuálny problém je kairológickým znamením čias a význam svedectva pravde rastie v súvislosti s drámou človeka, ktorý ignoruje či popiera alebo atakuje transcendentný rozmer svojej existencie, ako aj existencie Boha.

Resumé

Problematika ľudskej osoby v kontexte biblického nazerania na jej dôstojnosť, určenie a povolanie má byť vo vzťahu k spoločnosti riešená na základe rešpektovania primátu osoby. Poukázaním na dialogickú štruktúru ľudskej osoby, kde východiskom je nadprirodzený vzťah človeka a Boha, sa akcentuje dôležitosť rešpektovania princípu pravdy o človeku, ktorý sa má stať centrom aktivít spoločnosti a usporiadania vzťahov v nej. Poslaním kresťanov je vydávať svedectvo pravde o ľudskej osobe povolanej do plnej realizácie svojej dôstojnosti v interpersonálnych vzťahoch v spoločnosti vychádzajúc z transcendentného vzťahu s Bohom.

Zoznam skratiek použitých dokumentov cirkvi:

- DH - Deklarácia Dignitatis humanae
- CA - Encyklika Centesimus annus
- FR - Encyklika Fides et ratio
- GS - Pastoralná konštitúcia Gaudium et spes

⁸⁷ Por. J. Nagórny. *Poslannictwo chrześcijan w świecie*. Lublin 1997 tamtiež.

⁸⁸ Por. Jn 18, 37.

KKC - Katechizmus katolíckej cirkvi

VS - Encyklika Veritatis splendor

In: Osobnostná etika a etická výchova. Str. 65-79. Nitra 2004 ISBN 80-8050-789-9